

Menció d'Honor Sant Jordi 1998 al Grup d'Estudis de sa Naturalesa

Les Mencions d'Honor Sant Jordi han arribat enguany a la seua novena convocatòria. La Comissió Executiva de l'Institut d'Estudis Eivissencs, en reunió celebrada el dia 4 de febrer, va acordar dedicar la Menció 1998 al Grup d'Estudis de sa Naturalesa. D'entre els molts mèrits que el GEN té, la Comissió en destacà els següents: la defensa de les dunes i la platja des Codolar; la campanya per evitar la construcció a l'illot de Tagomago, la lluita per preservar el cap de cala Llentrisca, la campanya contra el camp de golf de cala d'Hort, la protecció de les feixes del prat de ses Monges, les campanyes anuals d'anellatge d'ocells, el lideratge del GEN en la Coordinadora Salvem ses Salines.

També al llarg de la seua existència, el GEN ha contribuït decisivament a la preservació del nostre limitat territori i del nostre patrimoni cultural, amb denúncies, accions de protesta pacífica i divulgació científica, així com a fomentar l'ús de la llengua catalana en tots els actes, comunicacions i escrits del grup.

El GEN entén com a inseparables la defensa de la naturalesa i de la identitat pròpia de les Pitiüses i la seua lluita busca sempre la conservació de tots dos conceptes.

Un centenar de socis i simpatitzants de les dues entitats —Institut i GEN— es reuniren la nit del 22 d'abril en el sopar de lliurament de la Menció, que es celebrà en el restaurant Sa Punta, de Santa Eulària. El president del GEN, Marià Marí, que es trobava acompanyat per la majoria de la directiva de l'entitat ecologista, agrai en un sentit parlament la Menció, a la vegada que enumerava les moltes dificultats que comporta la lluita ecologista, encara que premis com el d'aquesta nit encoratgen a continuar la lluita.

Marià Serra, president de l'Institut d'Estudis Eivissencs, pronuncià abans de lliurar la Menció les paraules que tot seguit transcrivim:

A l'editorial del número 1 de la revista EIVISSA de la 3a. època, titulat "Eivissa, una actitud operant", dèiem ben clar: "L'Institut d'Estudis Eivissencs té una clara responsabilitat en l'avanç de la cultura autòctona". I afegíem més avall: "La nostra gratitud, des d'ara, a totes les persones i entitats que ens ajudaran en l'empresa de portar endavant aquesta responsabilitat".

I quan parlàvem de cultura, enteníem que és tot allò que els humans feim —de manera concertada i acumulada— per adaptar-nos a l'entorn i organitzar-hi la vida. Podríem dir, idò, que tenir cultura és compartir una manera d'estar en el món i actuar-hi. La Nit de Sant Joan de 1973, a Sant Josep, en un manifest claríssimament ecologista, l'Institut feia una crida al desvetllament d'una consciència col·lectiva i denunciava expansions urbanístiques incontrolades i absurdes, tímides orde-

nacions del territori, proliferació de carreteres, abandonament del camp, camins privats abusius, pancartes publicitàries, deteriorament de la llengua pròpia i manca d'ús d'ella a l'ensenyament i l'església, oblit i poca cura dels nostres monuments històrics, etc. Acabàvem mostrant voluntat de servei a una causa comuna de dignificació, seny i civisme.

No és necessari repetir actes de fe o fer recordatoris dels anys setanta i vuitanta per mostrar la responsabilitat i les actuacions de la nostra entitat en tot quant fa referència a la conservació de la natura. En el seu moment, el nostre Grup de Defensa de la Natura i el Medi Ambient fou embrió de vocacions, compromisos i actuacions decidides. Tots recordam l'any 1977, i el lema *Ses Salines, Parc Natural*, com a referent i mostra de l'esperit que animava l'Institut d'Estudis Eivissencs i tota la colla de grups i

gent que envoltava. Eren temps de recobriment de llibertats i d'unes il·lusions que, tal vegada, no han tengut correspondència per part dels poders públics i de la societat pitiüsa en general.

Potser hem de reprendre el fil de l'editorial esmentat a l'inici i dir que hi ha moltes maneres de fer cultura. D'aquí que sigui tan important la política cultural i la manera de gestionar-la. I el mateix podem dir de la cultura ambiental i de la seua gestió. Perquè, si la cultura es pot veure com un cultiu —com una tasca sempre a mig fer, que fomenta la comprensió activa dels fets, la interpretació de dades, la creació i reflexió personals—, també es pot veure, és clar, com una cosa ja feta —com un conjunt d'informacions, dades i coneixements que s'aprenen—. No és indiferent, idò, decantar-se per una opció o per l'altra. La cultura feta s'entén com a patrimoni que es rep. La cultura com a tasca,

en canvi, convida a la participació ciutadana.

La nostra gratitud a persones i entitats, de la qual parlàvem a l'editorial, la fa palesa avui l'Institut d'Estudis Eivissencs en forma d'atorgament de la Menció d'Honor Sant Jordi 1998 al Grup d'Estudis de sa Naturalesa (GEN). I no hi ha avinenteses ni oportunitats en aquesta concessió, sinó justa correspondència amb qui ens aju-

l'educació, l'ordenació del territori i l'evolució dels ciutadans.

Hi ha, certament, accions culturals i polítiques que afavoreixen el progrés social, mentre que d'altres afavoreixen el cofoisme, l'abús, el conformisme, l'especulació, el domini dels uns sobre els altres...

Una cultura activa és una cultura crítica. I una cultura crítica és una cultura democràtica. L'ob-

feina imprescindible. I per dos motius: el sentit ecològic de la realitat natural i humanitzada que envolta totes les vostres actuacions i el valor que donau a la llengua com a instrument per explicar-les. El primer motiu és ben obvi; el segon, menys evident en una societat illenca aculturalitzada, desvertebrada i en evident procés de substitució lingüística. Això enalteix el sentit ecològic

Marià Serra Planells, president de l'Institut d'Estudis Eivissencs, fa entrega del diploma acreditatiu de la Menció d'Honor Sant Jordi 1998 al president del GEN, Marià Mari Escandell. (Foto: revista EIVISSA.)

da a l'empresa de compartir i portar endavant responsabilitats. Un grup com el vostre, que lliga la cultura amb la participació ciutadana, posa la cultura en el centre mateix de l'acció política i abandona una visió de la cultura com a aparador oficial de feina feta, amb entitats de participació domesticades.

La visió oficial de la cultura apareix massa sovent com una branca de la beneficència social. Acostuma a tenir un to condescendent i ritualment autocomplagut: dona molta importància a la projecció mediàtica i a les inauguracions amb discurs, placa, banda i concert, rams de flors, bunyols, besamans i repartiment de llibres; però no està tan preocupada per la incidència de les accions culturals i ambientals en

jectiu bàsic de la nostra acció cultural a les Pitiüses ha de ser sempre el cultiu de ciutadans demòcrates, és a dir, autònoms i participatius, que estimin la terra on viuen. Ciutadans que s'atreveixin a pensar i opinar, i que es decideixin a actuar, tal com feis vosaltres. Malgrat tots els entrebancs i amenaces que us posen en el camí.

Si un dels reptes de la fi d'aquest segon mil·lenni és dotar el ciutadà d'elements de defensa personal que l'ajudin a entendre i interpretar la complexitat de dades, lleis i funcionament d'organismes, a aclarir-se enmig de moltes informacions, i a prendre sempre una posició personal o d'integració a grups amb il·lusions i desitjos compartits, estam ben segurs que estau fent una

global de la vostra entitat, ja que no tan sols feis un enfocament conservacionista de la natura sinó que teniu present sempre l'ecologia del llenguatge.

Quan alguns, des de posicions polítiques, econòmiques o socials dominants, us volen fer passar per una colla d'idealistes esmanxolats que fan nosa i emprenen, alhora que minimitzen la vostra feina per la petitesa del nostre territori —que ells voldrien dedicar íntegrament a l'especulació, als guanys fàcils i immediats o al mercadeig liberal—, fan un flac favor a la ciència, al progrés i a la solidaritat. Perquè ¿es poden tractar problemes ambientals avui dia, per locals que siguin, sense emmarcar-los en el context general d'una Europa occidental en procés de lenta i laboriosa, però

Portada i contraportada dels
números 8 i 7, respectivament,
del butlletí *Baladre*,
publicat pel GEN-GOB

tanmateix implacable, integració gradual? O bé, com es podria prescindir, de les Pitiüses estant, de les conferències de l'Estratègia Mundial per a la Conservació i la Biodiversitat? És que, tal vegada, les nostres illes han de quedar excloses de l'ús de la natura, i han de quedar únicament sotmeses a l'abús?

A l'estratègia general de la que podríem anomenar guerra ecologista, ens preocupen tant les petites batalles conservacionistes concretes -les d'aquí-, com les mundialitzades i protagonitzades per organitzacions com Greenpeace i d'altres. I és ben veritat que perdre totes les batalles en aquesta guerra no seria mai exponent de la bona execució d'una estratègia. Però això no us passa ni us passarà al vostre Grup, perquè, si bé és veritat que teniu adversaris tàctics poderosos, també ho és que gaudiu d'una rereguarda decidida, jovenívola i sensata. La vostra tasca tracta de dignificar el territori pitiús compartit, no de triturar-lo, tal com es fa avui. Tenir un país significa emprar exemplarment un espai comú, no confederar taifes municipals a Sant Antoni, Sant Josep, Santa Eulària, Sant Joan, Vila i Formentera en un organisme superior parcel·lador. Com diu Ramon Folch, el nostre mal no és ser petits, sinó baixets. Hi ha massa eivissencs i formenterers que creuen que ca nostra és només la nostra parròquia. No: la visió de campar avui dia és garantia d'errada segura. Som un territori, un país, part integrant de l'Europa mediterrània occidental. I cal ser molt llosc per no adonar-se de la degradació objectiva del nostre paisatge, cada vegada més desendregat, encimentat i ple d'asfalt. Culpables, molts, ben sovint emboscats

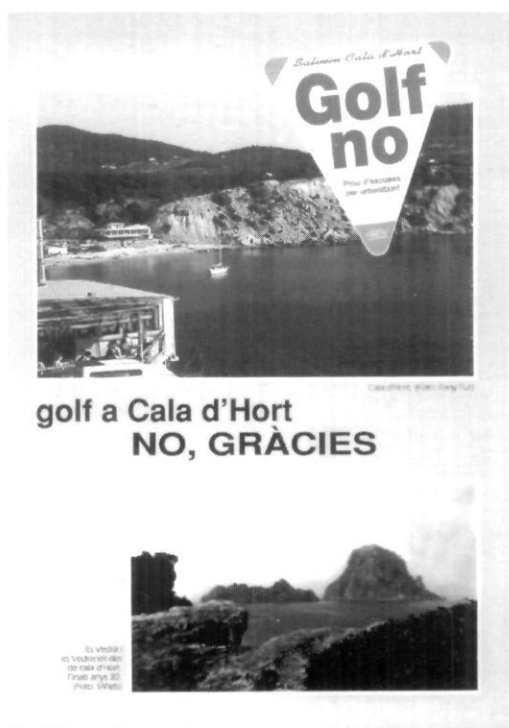
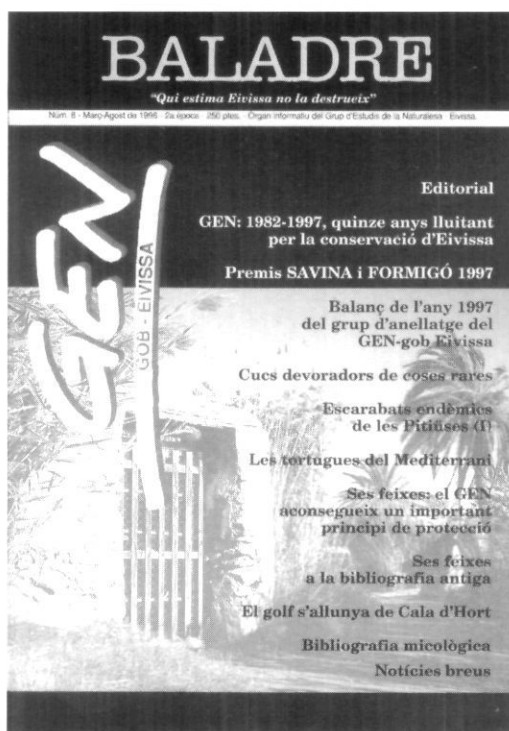
al darrere de molt bones persones, això sí. I no ens enganyem: quan una comunitat regida democràticament falla en algun aspecte, tant o més que dels dirigents, la responsabilitat és dels dirigits, agents quotidians concrets del desastre i la desfeta en qüestió. Per això, a Eivissa som baixets, a més de petits.

Tanmateix, som capaços de crear grups com el GEN i honorar-los,

perquè trobam capacitat i civisme al darrere de la vostra gent, tot i que algú s'esforci en demostrar el contrari. Cal proclamar-ho amb major contundència que qui vol denunciar les fallades. I els remeis als mals d'Eivissa i Formentera vendran de la regeneració civil i moral que ens fan falta. No hi arribarem sense esforços i esperit crític, sense manifestacions pacífiques i ordenades, sense estudis rigorosos i lluites administratives i judicials, sense actuacions polítiques decidides, sense voluntat de fer entendre les raons i els arguments científics i de supervivència.

La gestió sensata i progressiva del nostre petit país no permetrà ampliacions desmesurades del port, ni agressions a ses Feixes, ses Salines, cala d'Hort o es Amunts, a zones i espècies protegides, a fons marins... al bon gust i a la decència. La tensió dialèctica civilitzada promoguda per la vostra gent, pel camí de l'autoexigència i la reflexió, de l'esforç, la tolerància i la tenacitat arribarà, ben segur, a l'empara de la lògica i de la raó, a aconseguir un territori més respectat, ordenat i estimat, i una gent més conscient del futur que tot just ara estam hipotecant.

La vostra feina és difícil, molt difícil i poc reconeguda, però s'ha de fer. En altres temps, no massa llunyans, era molt més fàcil ser ecologista: un ho era per necessitat. I si no, que li haguessin preguntat a en Xanxo que, amb un ase i unes sàrries, mantenia sa Penya i Dalt Vila netes com una patena. O a na Marieta des Quisó, que agranava tot la Plaça pel simple reconeixement que Déu era seu i el Dimoni teu. O a na Margalida des Gats, habitant de la Pedrera de s'Obra, que afilerava tota la gateria de Vila darrere els gerrets que anava deixant caure de la seua bossa. Que ho demanin a totes les famílies que havien d'anar a comprar, cartilla de racionament a la mà. O a les mares que apedaçaven culs de calçons o sargien tota mena de descosits i esfilegassades de robes perpètuas. O als revisors de comptadors de llum, que mai no descobrien les agulles de cap negre apuntades a la roda de consum, coneixedors

dels modestos indicadors econòmics de les famílies eivissencues.

Ser ecologista era fàcil, no com ara. El cossiet d'alfabreguera i el tabac pota feien d'insecticida; el sabó moll i l'estepa, de detergent; l'ordi torrat, de cafè; les farinetes, de massapà; el quinquar, de fluorescent; les abundants granelles de safareigs i sèquies, de test d'embaràs; les fulles de calendari, de DIN-A4; els calçons curts i les espadenyes d'espart, de xandall i esportives; la baldraca, d'ampolla de cava; la torna de pa, de sandvitx; la bicicleta, de tot terreny; els calcetins usats, de pilota; les llosques, cegues i fullaca de pi, de tabac ros. I tantes altres coses...

Erem profundament ecologistes tots els al·lots que netejàvem cases de papers i pedaços, per anar a vendre'ls a can Verdura, al carrer de Montgrí. I s'ha de dir que col·locàvem una bona pedrota mal dissimulada al bell mig del sac, a fi de guanyar pes i alguns canets de més. Na Rita, sàvia i prudent, sabedora de les desigualtats de la llei de l'oferta i la demanda i del producte industrial brut dels empresaris venedors, feia la vista grossa si el boldo no era massa exagerat. Seguïem l'exemple, excepte en les pedres, d'en Joan Tonió, que, sac a l'esquena, netejava incansablement de papers cases i botigues de Vila, amb compte de resultats superior al nostre.

El llistat ecològic seguia. Les ampolles de vidre, a cas Majoral. El coure i altres metalls del "Varadero", a calers ferrovellers, així com el zinc i el plom de canonades d'edificis en reparació. La burballa i les restes de fusta d'establiments del ram, als brasers. Els mobles vells, als focs de Sant Joan. El paper de diari, succedani del paper higiènic, quan no del despatx de mercaderies. L'hongo, medicament universal. Gasosa i rovell d'ou, reconstituent. Les pells d'ovella i cabra, d'estora. La llanda de bicicleta, de vehicle fórmula 1. Les aixetes de fonts, de "jacuzzi". L'esclava d'ametlla, de matèria primera del lleixiu. La carrasca, de modelisme naval...

En Pep de ses Cabres, pastor de ramats i d'esgarriats, i na Maria Pelona, "donya" Maria, benè-

El president de l'Institut llegeix el seu parlament.

Marià Mari Escandell, president del GEN, rep la Menció d'Honor Sant Jordi 1998. (Fotos: revista EIVISSA.)

fica acollidora de cans orfes i abandonats, eren símbol d'unes illes pobres i d'un temps feliçment superat, al qual no volem ni podem tornar, però també d'època d'aprofitament de recursos i d'integració home-territori.

Els guisats de tortuga, les virotades, l'arròs amb falcó, la carn d'eríç, les fritures de pardals, les truites d'ous de gavina, l'esparveret cuinat i escabetxat, queden tan sols en el record, gràcies a Déu.

L'Institut d'Estudis Eivissencs sempre ha set conscient que l'entrada de les nostres illes en el món contemporani no havia de ser un tall radical o una simple

substitució d'un món per un altre, sinó una adaptació de tots els valors, creences, costums, coneixements, fesomia del paisatge i activitats econòmiques a un món modern, com s'esdevé a la resta d'Europa. La destrucció sistemàtica d'un tros de la perifèria mediterrània i la desculturització de la seua gent ens portaran a unes illes més riques, però menys habitables. És per aquesta raó que som i serem sempre amb vosaltres. És i serà difícil el camí de millorar les situacions, però bé que hem d'intentar-ho. Ens cal. Enhorabona i endavant. ■